

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»**

В І С Н И К

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ВІННИЦЬКОГО ГУМАНІТАРНО - ПЕДАГОГІЧНОГО
КОЛЕДЖУ**

ВИПУСК № 3 (50)

**СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК
(ЗБІРНИК КОНФЕРЕНЦІЙ)**

Вінниця, 2025

ВІСНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу
РІШЕННЯ

Національної ради України
з питань телебачення та радіомовлення
щодо реєстрації суб'єкта друкованих медіа
№ 967 від 28 вересня 2023 року
Ідентифікатор медіа – R30-01367
Журнал

Журнал присвячений висвітленню широкого спектру теоретичних та прикладних проблем педагогіки, психології, окремих методик та філології, підтримує традиції інтеграції вишівської науки з практикою, сприяє поширенню досвіду наукової, науково-педагогічної та виробничої діяльності, становленню кадрів вищої кваліфікації; розрахований на спеціальну категорію читачів, зокрема педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів вищої, середньої та дошкільної освіти, здобувачів освіти та молодих науковців.

Вісник заснований у січні 2012 року, виходить 3 рази на рік

Мова видання: українська, англійська

Тематичні напрями Вісника:

- Інтеграція науки та практики як механізм ефективного розвитку
- Педагогічні та лінгвістичні аспекти викладання
- Германістика та славістика у сучасному науковому просторі
- Психолого-педагогічні умови формування та розвитку особистості вихованця
- Лабораторія педагогічної майстерності та професійного саморозвитку педагога
- Дисемінація передового педагогічного досвіду
- Challenges in Education
- Відомі імена року
- Проби пера
- Конкурси
- Рецензії

Номер затверджено на засіданні Вченої ради
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»
Протокол № 5 від 20 листопада 2025 року

Головний редактор: директор КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», спеціаліст вищої категорії, викладач-методист Войцехівський К.Ф.;
відповідальний редактор: методист коледжу, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, Руда Т.В., **медіа-редактор:** канд.пед.наук, доц. Марценюк О.Г.

Редакційна колегія: д-р.пед.наук, проф. Мисліцька Н.А., д-р.філол.наук Войцехівська Н.К., канд.філол.наук, доц. Січкарь С.А. (Уманський державний педагогічний університет ім. П. Тичини)

Відповідальність за зміст статей несуть автори
Матеріали видаються в авторській редакції

В 53 Вісник науково-методичних досліджень Вінницького гуманітарно-педагогічного коледжу : Випуск 3(50) /за заг. ред. К.Ф. Войцехівського. Вінниця : Твори, 2025. 266с.

© КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж», 2025

ЗМІСТ

СЛОВО РЕДАКТОРА

РУДА ТЕТЯНА, АТЕСТАЦІЙНИЙ ПЕРІОД: МАРШРУТНИЙ ЛИСТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГА.....	7
---	----------

ФІЛОЛОГІЧНІ ГОРИЗОНТИ: НАУКОВИЙ, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ, ФІЛОСОФСЬКИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ, НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНИЙ ВЕКТОРИ

СКРИПНИК НАДІЯ, ЛЕБЕДЬ ЮЛІЯ, КОГУТЮК ОКСАНА, МЕДВЕДЄВА ЛІЛІЯ, ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ.....	11
ГРИМАШЕВИЧ ГАЛИНА, УТОЧНЮВАЛЬНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДНИК СИНТАКСИЧНОГО ПРОСТОРУ ПРОЗОВИХ ТЕКСТІВ ЗБІРКИ СЕРГІЯ ЖАДАНА «АРАБЕСКИ»	17
КОСТЬ МАР'ЯНА, ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ФЕМІНІТИВІВ У МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ.....	19
БЕРЕЗОВСЬКА ВІТАЛІНА, ГОНТАР НАТАЛІЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА ОНЛАЙН-СЕРВІСУ КАНОТ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ДЛЯ АКТИВІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ, ПОВТОРЕННЯ ТА ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ	26
ДІБРОВА ОЛЬГА, ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	30
СТРЕМБІЦЬКА ЛАРИСА, КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛЬСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ У НАВЧАННІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ МІЖКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ.....	33
ФЕДОРЦОВА ОЛЕНА, МЕТОД КРЕАТИВНОЇ СТРУКТУРОВАНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ФІЛОЛОГІВ.....	36
ЦЕПКАЛО ТЕТЯНА, ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ У ПІДЛІТКОВІЙ ПЕРІОДИЦІ	39
МАРЦЕНЮК ОЛЕНА, ВИШНЕВСЬКА ЮЛІАНА, ФУРМАНЮК НАТАЛІЯ, КРИВОШЕЄВА ЛІЛІЯ, НАЗАРОВА АНЖЕЛІКА, ТВОРЧИСТЬ ПЕРЕКЛАДАЧА ЯК СПІВТВОРЧИСТЬ: СОЦІОЛІНГВАЛЬНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ.....	46
ЛУЦИНКЕВИЧ ЛЮДМИЛА, РЕФЛЕКСИВНА СКЛАДОВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	54
БАРЩЕВСЬКА ІННА, РОЛЬ КАЗКОТЕРАПІЇ В ОСМИСЛЕННІ ВАЖЛИВИХ ЖИТТЄВИХ ЯВИЩ, ЗАСВОЄННІ ЦІННОСТЕЙ І МОРАЛЬНИХ НОРМ	59
БЕВЗА ДІАНА, РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖІНОЧОГО ГОЛОСУ У ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ ПРОЗИ.....	61
ВІННИЦЬКА АННА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛОМОВНОЇ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ТА ЇЇ ПЕРЕКЛАД НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	65
ГАЛЬЯНОВА ОЛЕНА, ГОТОВНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ ДО ПОДОЛАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ВТРАТ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	69
ІЩУК ВІКТОРІЯ, ШЕВЧУК АННА, ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	74
КІСЕЛЬОВ ДМИТРО, МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Е.М. ХЕМІНГУЕЯ: РАННІЙ ЕТАП.....	79

ПЛАХОТНЮК ВІКТОРІЯ, ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	85
ПОГОРЄЛОВА АЛІНА, ЕТИМОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ТА ЇХНІ УКРАЇНСЬКІ ЕКВІВАЛЕНТИ	90
РОМАНУХА ЮЛІЯ, СКРИПНИК НАДІЯ, КЛОЧКО ТЕТЯНА, РОСЛА ІРИНА, ІНКЛЮЗИВНИЙ ПРОСТІР ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД	94
КУШКО ІГОР, ЛИСАК ІГОР, ПІДГОТОВКА ДО НМТ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ: АНАЛІЗ ВИКЛИКІВ ТА СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ	98
ЗРАЛКО АННА, СУЧАСНІ МОВНІ ТРЕНДИ В РЕКЛАМІ ТА МАРКЕТИНГУ	101

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ У ЗБЕРЕЖЕННІ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

ШАПОВАЛОВ ВОЛОДИМИР, РОЛЬ ЗНАННЯ ІСТОРІЇ В СТАНОВЛЕННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ	106
КОЗІГОРА МАРІЯ, ОСВІТА ЯК ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ МОРАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ	110
МАРЧУК СЕРГІЙ, ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА ЗА КНЯЗЮВАННЯ ЯРОСЛАВА МУДРОГО	113
ДЖУРАК СЕРГІЙ, ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА ОСВІТА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В. СУХОМЛИНСЬКОГО	116
МАКУШЕНКО СВІТЛАНА, КЛЮЧ ДО УСПІХУ: ЧОМУ ОСВІТА ЗАЛИШАЄТЬСЯ НАЙВИЩОЮ ЦІННІСТЮ	120
СМУШКО ВЛАДИСЛАВ, ТРАДИЦІЇ КОЗАЦЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	123
МАРТИНЮК ЛЕСЯ, МАРТИНЮК ВАДИМ, ОСВІТА ЯК КАТАЛІЗАТОР САМОІДЕНТИЧНОСТІ	
СМАКОТА ЛАРИСА, ПАНАСЕНКО ТЕТЯНА, СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	129
ТОКАР ЛЮБОВ, РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ МЕДІАОСВІТИ	135
КРЕВСЬКА ХРИСТИНА, ІНКЛЮЗИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ” У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	140
ВОЙТЕНКО ГАЛИНА, ФЕЩЕНКО ЮЛІЯ, ПУБЛІЧНІ ПОДІЇ ЯК ОСВІТНІЙ РИТУАЛ: ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЧЕРЕЗ СВЯТКУВАННЯ	142
КУРИЖКА ВІКТОРІЯ, ТАРАСЮК ОЛЬГА, РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	144
СИНЄГУБ ЯРОСЛАВА, ДЖУГОСТРАНСЬКА ІРИНА, ОСВІТА І НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ: МІСІЯ В УТВЕРДЖЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ	147
ЧЕМЕРИС ІРИНА, КОВАЛЬЧУК ІРИНА, ОСВІТА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	149
ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ, ЛЕБЕДИНЦЕВА ОЛЕКСАНДРА, ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ	153

ЗАЙЧЕНКО ІВАН, ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОСВІТИ В САМОСТІЙНІЙ УКРАЇНІ	157
ЯРОВА АНАСТАСІЯ, ВПЛИВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ МОТИВАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ.....	161
КАЗАК ОЛЕКСАНДР, ОСВІТА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	164
КОБУК ОКСАНА, СМОКОВИЧ ТЕТЯНА, ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОБОТИ З МУЗИЧНО ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	166
КУЗЬМИНСЬКА ДІНА, ТВОРЧИЙ ВИМІР ОСВІТИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА УМОВА РОЗВИТКУ ТА ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД ІДЕЙ КЕНА РОБІНСОНА.....	168
ОЖГО ДАРИНА, БУГАЙЧУК АНАСТАСІЯ, ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	171
ПЕТРУК АННА, ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	174
СУПРУН ЯНА, НАУМИЧ ВАЛЕРІЯ, МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	176
САВЧУК ОКСАНА, ОСТАПУК ВІКТОРІЯ, ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ ГРУПОВІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ	178
СТАНКЕВИЧ ІННА, НАВЧАННЯ ЯК ДІАЛОГ: РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ ЧУЖОЇ ДУМКИ	180
ЛЯШУК ДАРИНА, СУПРУНОВА АННА, ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ	184
КНЯЖУК ГАЛИНА, СВІТ ГРИ – СВІТ ЕМОЦІЙ: РОЛЬ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО НАСТРОЮ ДИТИНИ.....	186
ЛЮБОВ КИРЧ, ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВОЇ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	191
ШЕВЧУК ОЛЕКСАНДРА, ГЕДЗ ДАР'Я, ВСЕБІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ У СУЧАСНІЙ РОДИНІ	195
ОСИП ЮРІЙ, ОСИП МАРІЯ, ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ ЗАСОБАМИ НАВЧАННЯ БІОХІМІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ....	199
ГОЛЯ ГАЛИНА, ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	204
СВЯТЕНКО БОГДАНА, РІЗНІ ПОГЛЯДИ НА КОНЦЕПЦІЮ СЛОВА “WAR”	207
ПРИСЯЖНЮК ОЛЬГА, МОВНЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТА МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ.....	211
ЛИСИЙ АНАТОЛІЙ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА ПІД РУМУНСЬКОЮ ОКУПАЦІЄЮ В ОДНОМУ ПОДІЛЬСЬКОМУ СЕЛІ (1941-1944).....	215
КУШКО ІГОР, ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК СКЛADOVA НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА	219
БУГА ОКСАНА, СУЧАСНИЙ СТАН ТА РИЗИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ	222

ОСАДЧУК АЛЛА, УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ШТРАФУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СТОРОНИ ПИТАННЯ.....	228
МАРІЯ – ВІКТОРІЯ ВІКТОРУК МАДЯРА, ДУХОВНО-МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ХРИСТІЯНСЬКИХ ЦІННОСТЯХ.....	230
ГАЛАЙДА СТАНІСЛАВ, ПСИХОЛОГІЧНИЙ КОМФОРТ У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ ЯК УМОВА ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	233

МЕТОДИЧНА СКАРБНИЧКА

ІВАНОВА НАДІЯ, «ДІТЛАХИ В САДОЧКУ ГРАЛИ – СВЯТО РАДО ЗУСТРІЧАЛИ»	236
НАГОРНЮК ВАЛЕНТИНА, МАЗУР АЛЬБІНА, РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ.....	240
МАШТАЛЯР ЙОСИП, ФОРМУВАННЯ СЦЕНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	244
МЕЛЬНИК ЄВГЕН, ФУТЗАЛ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ШКОЛЯРІВ	246
МЕЛЬНИК СВІТЛАНА, РОЛЬ ВИКЛАДАЧА З ДОДАТКОВОГО МУЗИЧНОГО ІНСТРУМЕНТУ У ФОРМУВАННІ ТВОРЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ТА ІНТЕРЕСУ ДО МУЗИКИ.....	250
СЛОБОДЯНЮК ОЛЕНА, КОМПЛЕКС ІГРОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ.....	255
ТЕРЕПА АЛЛА, МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ОДНА З ПРОВІДНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ	262

ВИМОГИ

до підготовки науково-методичних статей

2. Дидактико-методичний супровід подолання навчальних втрат у базовій середній освіті : методичні рекомендації / Алексєєнко Т., Петрук О., Барановська О., Ліпчевська І., Павлова Т. Київ : Педагогічна думка, 2024. 53 с.

3. Звіт про результати третього циклу загальнодержавного зовнішнього моніторингу якості початкової освіти 2024 р.: у 2-х част. Ч. І. Навчання в кризових умовах: читацька, математична та природничо-наукова компетентності випускників початкової школи / Т. Лісова (осн. автор), Г. Бичко, В. Терещенко, В. Горох, А. Нікитчук та ін. ; наук. ред. Т. Вакуленко, В. Терещенко ; за ред. Г. Бондаренко ; УЦОЯО. Київ, 2025. 311 с.

4. Лосєва Н. М. Шляхи вдосконалення початкової освіти : збірн. наук. пр. за матер. Всеукр. наук.-практ. конф. «Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи», 26.02.2025 р., м. Ніжин. Випуск 1 / за заг. ред. Білоусової Н. В., Філоненко О. С. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2025. 299 с. С. 150-154.

5. Навчальні втрати: сутність, причини, наслідки та шляхи подолання / Автори: Г. Бичко, В. Терещенко. Наукова консультантка: Т. Вакуленко. Київ : Український центр оцінювання якості освіти, 2023. 31 с.

6. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.

7. Науменко Н. Сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у педагогічних закладах вищої освіти. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. 2024. Випуск 5. С. 111-117.

8. Шевчук І. В. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій у навчальному процесі НУШ. *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. 2025. Випуск 217. С. 332-336.

*Стаття надійшла до редакції
11 жовтня 2025 р*

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ДОШКІЛЬНИКІВ

УДК 373.2.015:159.942

ІЩУК ВІКТОРІЯ,

викладач кафедри теорії, фахових методик та технологій дошкільної освіти

КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ШЕВЧУК АННА,

консультант професійних спільнот педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

КУ ХМР «Центр професійного розвитку педагогічних працівників»

«Без емоцій немає духовного життя дитини»

Василь Сухомлинський

Анотація: У статті розглядається проблема формування емоційного інтелекту в дошкільному віці як важливого компонента емоційно-особистісного розвитку дитини. Окреслено провідні складові емоційного інтелекту, такі як емоційна обізнаність, емпатія, саморегуляція та навички міжособистісної взаємодії. Особлива увага приділяється значенню гри, спілкуванню з однолітками та участю дорослих у процесі формування емоційної сфери дитини. Запропоновано педагогічні умови та методи, що сприяють розвитку емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку. Матеріали статті можуть бути

використані у практиці роботи вихователів, психологів та батьків для підтримки емоційного благополуччя дитини.

Ключові слова: емоційний інтелект, дошкільник, емоційна сфера, саморегуляція, емпатія, дошкільна освіта.

Актуальність. У сучасному світі, де емоції відіграють важливу роль у формуванні особистості, вивчення дитячих емоцій має велике значення для розуміння загального розвитку дитини та створення сприятливого середовища для її зростання. Це важливий крок до формування гармонійної, психічно здорової та емоційно стійкої у майбутньому людини. Саме у дошкільному віці закладаються основи емоційного інтелекту, що включає здатність розпізнавати власні емоції, розуміти почуття інших, а також контролювати емоційну поведінку. У зв'язку з цим вивчення дитячих емоцій є важливим завданням як для науковців, так і для практиків дошкільної освіти.

Аналіз наукових досліджень. Вивчення дитячих емоцій має тривалу історію в межах психології та педагогіки. Тема отримала високу наукову та практичну значущість, тому її досліджували багато педагогів та вчених, серед яких українська психологиня Галина Олексіївна Балл. Вона вивчала емоційний компонент навчальної діяльності дошкільників, досліджувала афективну сферу дітей, зокрема емоції як частину навчального процесу.

Василь Сухомлинський – один із найвідоміших українських педагогів-гуманістів. У своїх працях наголошував на значенні емоцій у вихованні, формуванні моральних почуттів, гуманізму, доброти. Вважав, що розвиток дитини неможливий без емоційного залучення, любові й розуміння.

Проблема привертала увагу багатьох зарубіжних науковців, зокрема Даніел Гоулман популяризував поняття емоційного інтелекту.

Пітер Саловей і Джон Майєр – засновники наукової теорії емоційного інтелекту. Хоча їхні дослідження не були зосереджені виключно на дітях, вони стали основою для подальших дитячих досліджень.

Чарльз Дарвін один з перших, хто науково досліджував емоції у дітей. У праці «Вираження емоцій людини і тварин» описав, як діти виражають базові емоції (страх, гнів, радість).

Карл Ізард досліджував базові емоції у дітей та їхній розвиток.

Питання і в наш час викликає підвищений інтерес у педагогічній науці. Тому сучасні дослідники продовжують вивчати та досліджувати емоційний інтелект дітей дошкільного віку, аспекти емоційної чутливості та саморегуляції. Серед відомих українських психологинь Тамара Луцій, Світлана Максименко, Оксана Савченко, Лариса Прокопенко.

Метою статті є виявлення педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування емоційного інтелекту в дітей дошкільного віку в процесі освітньої взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Успіх людини тісно пов'язаний з рівнем її емоційного інтелекту, який розвивається ще з раннього дитинства, коли малюк починає вчитися розпізнавати і регулювати свої емоції. Саме здатність розуміти та керувати своїми емоціями, а також взаємодіяти з іншими, істотно впливають на досягнення особистих і професійних цілей.

Емоції відіграють значну роль у забезпеченні психічного благополуччя дитини з раннього віку. Дитина ще не вміє керувати своїми емоціями, стримувати небажані їх прояви. Тому вся активність

виразно емоційна, забарвлена позитивними чи негативними переживаннями [3, с. 247].

Оскільки, дитина активно створює зв'язки з навколишнім світом, виявляє свої емоції та взаємодіє з емоційними подразниками із оточення, велике значення в цьому процесі мають особи старшого віку — батьки та вихователі, які допомагають малюку формувати правильне уявлення про свої почуття, вчать контролювати свої емоції та усвідомлювати емоції оточуючих.

Емоції і почуття розглядають як форми відображення дійсності, які виявляються в ставленні дитини до навколишнього світу, у переживаннях з приводу появи, задоволення або незадоволення потреб [6, с. 355].

Інтенсивний розвиток особистості дошкільника визначає глибокі зміни в його емоційній сфері. Якщо у ранньому віці емоції зумовлювались безпосередньо оточуючими впливами, то у дошкільника вони починають опосередковуватись його ставленням до тих чи інших явищ. Внаслідок появи опосередкованості емоцій, вони стають більш узагальненими, усвідомленими, керованими [3, с.250].

Емоції впливають на поведінку, мотивацію, включаються до когнітивних процесів. В.У. Боуденс розглядає емоційні реакції як стимулятори: позитивні емоції пов'язані з досягненням цілей і подолання перешкод, з особистою підтримкою, солідарністю та взаємозв'язком [2, с. 72].

Емоційний інтелект дозволяє індивіду розуміти емоції, регулювати власний емоційний стан, керувати мотиваційною сферою, зберігати позитивне мислення і налаштованість на досягнення поставлених цілей, демонструвати впевненість у своїх силах. [2 с. 147].

Дитина навчається контролювати свої небажані емоції, спрямовувати їх відповідно до очікувань дорослих і набутого досвіду поведінки. Вона починає орієнтуватися на поняття «добре» і «погано», «можна» і «не

можна», все частіше бажання «хочу» поступаються необхідності «треба»

Саме тому, у цей час необхідно допомогти малечі сформувати емоційний інтелект, адже це важливо для її загального розвитку, соціальної адаптації та психологічного благополуччя.

Емоційний інтелект удосконалює здатність дитини розуміти емоційний стан інших людей і відповідно діяти. Це стимулює формування важливих навичок взаємодії в суспільстві, як емпатія, вміння співпрацювати та знаходити шляхи розв'язання конфліктів. Діти, що володіють високим емоційним інтелектом, легше налагоджують стосунки з іншими дітьми., це полегшує їх адаптацію до колективу.

Формування емоційного інтелекту вчить дитину розпізнавати та контролювати свої емоції, що допомагає уникнути необдуманих вчинків і проявів агресії. Це сприяє більш легкому подоланню стресових ситуацій, агресії, занепокоєння та інших інтенсивних емоцій.

Емоційний інтелект дає можливість дитині більш гнучко реагувати на зміни та труднощі. Вміння ефективно управляти емоціями сприяє зменшенню стресу та тривожності, що є особливо важливим у періоди змін .

Оволодіваючи здатністю розпізнавати та контролювати свої емоції, дитина почувається впевненіше. Це позитивно впливає на її самооцінку, оскільки дитина краще розуміє себе і свої потреби.

Високий рівень емоційного інтелекту допомагає дітям ефективніше навчатися. Вони здатні зосереджуватися на завданнях, управляти своїм часом і емоціями.

Емоційно компетентні діти мають більше шансів на успішні, здорові відносини в майбутньому. Адже навички відкрито висловлювати почуття, уважно слухати співрозмовників і ефективно вирішувати

конфлікти лежать в основі міцних та гармонійних стосунків.

Діти, які не навчені керувати своїми емоціями, можуть мати більше проблем з емоційною регуляцією в дорослому житті. Це може призвести до стресових ситуацій, депресії або тривожних розладів. Розвиток емоційного інтелекту допомагає запобігти таким проблемам.

Коли дитина вчиться управляти своїми емоціями, це створює гармонійну атмосферу в родині та в колективі. Дорослі, у свою чергу, теж почуваються комфортніше, бо розуміють, як краще взаємодіяти з дитиною в різних емоційних ситуаціях.

Поведінка навколишніх у ставленні до дитини постійно викликає в неї різноманітні почуття – радість, гордість, співчуття, страх, образу, гнів та ін. Дитина, з однієї сторони, гостро переживає ласку, похвалу, з другої – заподіяне їй розчарування, виявлену до неї несправедливість [6, с. 356].

Емоційне спілкування викликає в дітей почуття довіри, емпатії та задоволення, впливає на їхнє самовираження, розуміння внутрішнього світу інших і вчить керувати власними емоціями [4, с. 23].

Відсутність інтенсивних позитивних емоційних контактів з дорослими призводить до явища госпіталізм. Це поняття запроваджено у 1940-х роках французьким вченим Рене Спіцем за результатами досліджень у госпіталях для дітей, що втратили матерів під час війни. Порівняно із дітьми з сімей, які завжди у гарному настрої, життєрадісні, вимогливі, наполегливі, доброзичливі, малюк з будинку дитини проявляє протилежні емоції посилення [3, с. 245].

У сім'ях, де батьки не приділяють уваги позитивним емоційним взаємодіям з малюком і реагують лише на негативні емоції, виростає дитина, яка часто проявляє капризи та плаче.

У роботах науковців (О. Андрейчик, Н. Гавриш, О. Кононко, Г. Сартан) відзначено вплив ставлення дорослих на розвиток емоційної культури дітей. Науковці зазначають, що надмірні вимоги з боку старших людей та постійний контроль з їхнього боку сприяють формуванню невпевненості, недовіри та замкнутості. Надмірна опіка або брак рішучості та контролю можуть призвести до залежної поведінки, втрати ініціативи та контролю над своїми діями, а також до втрати впевненості в собі та нездатності володіти собою. Оптимальні стосунки – це ті, в яких дитина має розумний ступінь контролю і дружню підтримку, позитивне підкріплення самостійних моральних вчинків, позитивне підкріплення самостійних моральних вчинків [1, с.112].

У закладах освіти розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку сприяють: емоційність педагога; атмосфера емоційного комфорту; емоційне спілкування в освітньому середовищі; співпраця та взаємодія між дітьми (надання переваги роботі в парах або групах); види діяльності, що приносять успіх, радість та емоції; активні та кінетичні способи організації навчально-виховної діяльності, що викликають емоції та переживання (ігри, рухливі ігри та ін.) [2, с. 327-328].

Оскільки, емоційний інтелект розвивається у процесі взаємодії з навколишнім світом – в сім'ї, в закладах освіти, через гру, творчість, літературу, самоаналіз та рефлексію, то ключовим є вибір методу, який буде найефективнішим для конкретної дитини.

Найдієвішими для розвитку емоцій у дошкільників є:

- «тут і тепер», або практика уважності — це практика, яка ознайомлює дитину з можливостями її розуму та вчить повертати увагу у теперішній момент: усвідомлювати

тілесні реакції, розпізнавати емоції, керувати своєю увагою;

- різні арт-техніки — навчають давати соціально прийнятний вихід агресії та іншим негативним почуттям, усвідомлювати думки і почуття, які зазвичай дитина пригнічує;

- емоційний коучинг — спілкування та взаємодія, за яких педагоги і батьки виявляють до дітей співчуття та емпатію, допомагають їм справитись із негативними почуттями, закладають основи для засвоєння цінностей та виховання духовності.

- казкотерапія як напрям практичної психології — за допомогою метафоричних ресурсів казки допомагає дітям розвивати самосвідомість і розбудовувати особистісну взаємодію з однолітками та дорослими [7, с. 16].

Кілька простих рекомендацій, яких необхідно дотримуватися батькам та педагогам для розвитку емоційного інтелекту у дітей.

1. Називаємо емоції. Не варто говорити «ти поганий», краще сказати "ти злишся", коли дитина проявляє злість. Це дасть зрозуміти, що емоції — це нормально.

2. Навчаємо самоконтролю. Можна це зробити через техніку глибокого дихання, техніку рахування до 10 або ж інші способи регулювання емоцій.

3. Слухаємо і навчаємо слухати. Це допоможе дитині зрозуміти емоції інших людей і правильно відреагувати на них. Варта сказати: «Я чую, що ти засмучений. Поясни, що у тебе сталося?»

4. Підтримуємо у вирішенні конфліктів. Вчимо дитину мирно вирішувати конфлікти, використовуючи слова замість агресії.

5. Хвалимо за емоційний розвиток. «Молодець, ти гарно вийшов із ситуації, коли був роздратований».

6. Емоційно відкритий приклад. Діти повторюють дії дорослих, тому ми повинні показувати гарний приклад, бути емоційно відкритими.

7. Позитивні емоції важливі. Необхідно акцентувати увагу на позитивних емоціях.

8. Навчаємо виявляти емоції через творчість. Для цього часто можна використовувати малювання або написання історій як способи вираження емоцій. Це допоможе дитині зрозуміти та виразити свої почуття й емоції.

Навички емоційного інтелекту необхідні не тільки для гармонійного дитинства, але й для успішного дорослого життя. Уміння справлятися з емоціями і будувати здорові стосунки допомагає людині досягати успіху в кар'єрі, родинному житті та особистісному розвитку.

Висновки. Формування емоційного інтелекту в дитини — це не лише питання її комфортного розвитку в дитячому віці, але й важлива інвестиція в її майбутнє. Це допомагає їй стати емоційно зрілою, впевненішою і успішнішою особистістю, здатною ефективно взаємодіяти з навколишнім світом.

Емоційний інтелект – невід'ємна частина формування особистості, яка сприяє успішному входженню дитини в соціальні кола.

В етапі дошкільного розвитку активно формуються емоційні навички, які є ключовими для становлення соціальних і моральних умінь.

Різноманітні методи, такі як рольові ігри, емоційні вправи, а також мистецькі та рухливі активності, сприяють розвитку емоційного інтелекту у дошкільнят.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Булах І. С. Витоки особистісного зростання людини. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки : збірник наукових праць*. 2017. Вип. 6 (51). С. 53–64.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. – Вид. друге, доп. і випр. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
4. Журавльова Л. П. Особливості емоційного інтелекту особистості, яка схильна до ризику. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2019. Вип. 60. С. 112–125.
5. Клевака Л. П., Гришко О. І., Заїка В. М. Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку / Л. П. Клевака, О. І. Гришко, В. М. Заїка // *Технології розвитку інтелекту*. 2022. Т. 6, № 1 (31). URL: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/590
6. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Дитяча психологія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Рівне: 2006. 525 с.
7. Половина О. Ранній розвиток дитини: потреба соціуму чи батьківські амбіції? URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24917/1/O_Polovina_.pdf

Стаття надійшла до редакції
12 жовтня 2025 р

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ Е.М. ХЕМІНГВЕЯ: РАННІЙ ЕТАП

УДК 821(73).09Хемінгуей

КІСЕЛЬОВ ДМИТРО,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри зарубіжної літератури та основ риторики
КЗВО «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

Закінчивши роботу над нарисом «Портрет Хемінгуея» (1961), американська журналістка Ліліан Росс зізналася, що хотіла розповісти про людину, «у якої вистачило мужності бути несхожим ні на кого в світі». Його покликання, пише Росс, - «жити повним життям і постійно з властивою йому безмежною великодушністю ділитися своїм досвідом з іншими, щоб і вони пізнавали щастя життя». Щастя ж для Ернеста Міллера Хемінгуея полягало в тім, щоб любити, крім власних дітей, «три континенти, кілька літаків і кораблів, океани, своїх сестер, своїх дружин, життя і смерть, ранок, полудень, вечір і ніч, честь, поспіль, бокс, плавання, бейсбол, стрілянину, риболовлю», а також – «читати і писати» ...

Романіст і майстер короткого оповідання, журналіст і драматург, спортсмен і запеклий мандрівник, він був щирим сином свого бурхливого часу. Хемінгуей відчував потребу знаходитися в найбільш гарячих точках планети, щоб «писати правду - що усяка війна - гидота» і внести свій посильний внесок у боротьбу за справедливість.

Виробивши свій стиль, Хемінгуей писав про важливі і трагічні сторони людського існування і події суспільно-політичного життя своєї епохи. Його головні теми — людина і війна, людина і природа; їхній філософський аспект — виявлення сутності людини, яка веде бій, що не припиняється. Жорстокість світу втілюється в метафорі війни, що йде не тільки на фронті, але й у